

Saksbehandler: Per Erik Dehlin

Referanser: KR 18/08, MKR 19/08, SKR 11/08, KR 28/08, MKR 32/08, SKR 24/08, KR 54/08

Vedlegg:

KM 8.1.1/08 Visjonsdokument for Den norske kirke

Visjonsdokument for Den norske kirke 2009-2014

Sammendrag

Kirkeloven fastsetter at Kirkemøtet har ansvaret for å utarbeide retningsgivende planer innen kirkelig undervisning, diakoni, kirkemusikk og økumenisk virksomhet (§ 24b). Kirkemøtet har også ansvar for å verne og fremme samisk kirkeliv (§ 24). I tillegg kan departementet pålegge ytterligere gjøremål:

Kirkemøtet utfører for øvrig de gjøremål som det til enhver tid er pålagt av Kongen eller departementet. (§ 24).

Tildelingsbrevet fra Kultur- og kirkedepartementet pålegger Kirkerådet å samordne plan- og strategiarbeidet i Den norske kirke. Departementet begrunner dette med behov for samordning i plandokumenter på de ulike nivåer:

Siktemålet med samordningen er at Kirkemøtets fellesstrategier kan nedfelles i Kirkerådets og de enkelte bispedømmenes langsiktige planer (Tildelingsbrev fra KKD).

Arbeidet med å utarbeide et visjonsdokument for Den norske kirke har pågått i over to år. Prosessen inkluderte blant annet en høring i bispedømmene, der bispedømmerådene ga tilbakemelding på ulike alternativer for dokumentet, og de større innholdsmessige føringene. Dokumentet har også vært til to gangers behandling i Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd, mens Kirkerådet har fått dokumentet til behandling tre ganger.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

1. Kirkemøtet vedtar visjonsdokumentet for Den norske kirke i perioden 2009 – 2014 med visjonen "Gjennom livet – en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke" og de formuleringer som underbygger denne visjonen.
2. Kirkemøtet vedtar følgende satsingsområder for Den norske kirke i perioden 2009 – 2014: Diakoni, Kirkemusikk og kultur, Barn og unge, Gudstjenesteliv og Samisk kirkeliv. De strategiske føringene vedtas i behandlingen av de enkelte plandokumenter for satsingsområdene.
3. De vedtatte satsingsområder gis prioritet ved tildeling av midler fra Opplysningsvesenets fond i perioden 2010 – 2015.
4. Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd og regionale og lokale nivå i Den norske kirke om å innarbeide de vedtatte satsingsområdene i sine plandokumenter og gi dem prioritet.

Saksorientering

Visjonsdokumentet skal tegne et bilde av kirken, dens selvforståelse, visjon og oppdrag. Dette bildet skal konkretiseres gjennom tydelige strategiske signaler i resten av planverket. Det vil si i de planer Kirkemøtet vedtar som retningsgivende planer innenfor de ulike satsingsområder. Visjonsdokumentet skal derfor tegne et bilde av hva slags kirke Den norske kirke skal være, mens planverket konkretiserer handlingsaspektet av denne selvforståelsen.

Dokumentet har vært gjennom en langvarig prosess der mange har vært involvert og uttalt seg. Prosessen har pågått i over to år og har vært drøftet i en rekke fora. Innspillene har vært tatt med i den videre prosess. Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd har behandlet saken to ganger, mens Kirkerådet har fått saken til behandling tre ganger. Nå skal Kirkemøtet 2008 vedta dokumentet.

Det ble fra Kirkerådets side ønsket et noe sterkere fokus på strategiske føringer enn det som kom fram gjennom tidligere versjoner av visjonsdokumentet. Del 2 tydeliggjør tilknytningen til satsingsområder og strategiske føringer. Sammenhengen mellom visjonsdokument og resten av planverket (plan for diakoni, plan for kirkemusikk, plan for trosopplæring osv.) blir tydeligere gjennom at hovedformuleringene fra disse planene vil innarbeides fortløpende etter hvert som de blir behandlet av Kirkemøtet.

Rådene har gjennom tidligere behandlinger gitt følgende anbefalinger til Kirkemøtet:

- at planperioden utvides fra fire til seks år.
- at dokumentets navn skal være visjonsdokument.

Dokumentets virkeområde

Dokumentet er tenkt å gjelde for alle nivåer i kirken, men det må tilpasses lokalt i forhold til utarbeiding av strategier. Kirkemøtet gir gjennom det foreliggende dokument føringer for hva som bør prioriteres for perioden 2009 - 2014 på alle nivåer i kirken. Det vises her til bestemmelsen i kirkeloven:

Kirkemøtet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på saker av felles kirkelig karakter og ellers på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene, og det skal fremme samarbeidet innen Den norske kirke (§ 24).

Kultur- og kirke departementet skriver i sitt tildelingsbrev til Kirkerådet for 2008:

Samordning av plan- og strategiarbeidet i Den norske kirke er blant Kirkerådets sentrale oppgaver. Siktemålet med samordningen er at Kirkemøtets fellesstrategier kan nedfelles i Kirkerådets og de enkelte bispedømmenes langsiktige planer.

Tildelingsbrevets målsetting om en felles kirkelig tenkning i henhold til Kirkemøtets vedtatte strategier understrekes ytterligere gjennom tjenesteordning for proster:

Prosten er forpliktet på de mål og strategier som er fastsatt for virksomheten i Den norske kirke og i vedkommende bispedømme og skal støtte opp om tiltak som fremmer disse (§ 2).

Kirkemøtet har basis i og utgår fra menighetene og samlingen om Ord og Sakramenter. Denne basis gir Kirkemøtet autoritet og møtet blir "kirkens øverste representative organ som er betrodd overordnede og koordinerende oppgaver på vegne av hele kirken" ¹

Kirkemøtet uttaler seg med en demokratisk og åndelig autoritet som tilsier at dokumentet skal ha konsekvenser for de ulike nivåer i kirken. Kirkemøtets mandat tilsier at møtet kan gi overordnede føringer i forhold til andre kirkelige organers myndighetsområde. Bispedømmerådene vedtar dokumentet gjennom kirkemøtebehandlingen, og visjonsdokumentet bør derfor gi klare føringer for utforming av egen plan og for eget arbeid regionalt.

Visjonsdokumentet gir også føringer til de lokale menigheter. For at dokumentet skal bli operasjonelt må det gjøres stedegne tilpasninger. Det må tas strategiske valg på bakgrunn av lokale forhold og tilgjengelige ressurser. Planen gir overordnede føringer for hva som skal ha et spesielt fokus i Den norske kirke, mens de ulike nivåer må finne svar på hvordan målene (strategier) skal nås, og utforme spesielle målsettinger lokalt.

Bearbeiding av dokumentet

Fra rådenes behandlinger har en rekke av hovedinnvendingene blitt tatt til følge. Samisk kirkeråd ønsket en tydeliggjøring av at kolonnene i dokumentet ikke var ment å skulle følge de fire kjerneordene. Dette er blitt tatt til følge, og det er nå kun to kolonner i underpunktene. Det ble også lagt inn en endring i forklaringen på "åpen" etter forslag fra Samisk kirkeråds leder. Mellomkirkelig råd og Kirkerådet ønsket å gjøre noen av formuleringene mindre handlingsorienterte og mer åpne. Det har blitt gjort med tre – fire av formuleringene i underpunktene. Det har også, etter forslag fra Kirkerådet, blitt gjort endringer i en del av formuleringene. Dette innbefatter blant annet å fjerne ulike grupper under punktet som går på at det skal legges til rette for fellesskap der alle kan delta på lik linje. Kirkerådet ønsket også klarere strategiske føringer og sammenheng med planverket. Dette har blitt gjort ved å innføre en del 2, der strategiske føringer og satsingsområder synliggjøres. Kirkerådet hadde også innvendinger mot den grafiske profilen i dokumentet. Dette har blitt endret i dokumentet som nå går til Kirkemøtet.

Ut fra retningsgivende signaler fra rådenes behandling er det visse ting vi kan konkludere med. Dette innbefatter utvidelse av planperioden til seks år, at det skal utarbeides et visjonsdokument og at de fire kjerneordene beholdes i en eller annen form i dokumentet. Signalene på dette er entydig.

¹ Se Myndighetsrelasjoner i Den norske kirke, 2001 s. 45 og 63

Følgende avveininger har blitt gjort i forhold til dokumentets ulike deler:

Visjon og kirkens selvforståelse ("Hvem er vi")

Det var relativt stor enighet om at "– en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke" videreføres som andre del av visjonen. Det var noe ulike synspunkter på at "Gjennom livet – " tas inn som første del av visjonen, men ikke sterke innvendinger om vi ser alle de tre sentralkirkelige råd under ett. Koblet til de fire kjerneordene – gir visjonen et helhetlig budskap om at kirken vil være til stede for mennesker – gjennom hele livet – som en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Formuleringen er allerede synliggjort gjennom Den norske kirkes designprogram.

Visjonen følges opp av forklaringer av de fire kjerneordene om folkekirken. De er knyttet opp til de ulike underpunkter som skal underbygge og gi retning til hvem vi er og hva vi ønsker som kirke. Setningene underbygger derfor identitet og rolleforståelse. Forklaringene er ikke fullstendig utfyllende, men gir likevel hjelp til forståelse og retning for tolkningen. Alle de fire kjerneordene gir kraft og styrke til kirkens selvforståelse og identitet. Hele denne første siden utgjør Den norske kirkes selvforståelse ("mission statement"), som skal utdypes med satsingsområder og strategiske føringer i visjonsdokumentets andre del.

Strategiske føringer – visjonsdokumentets del 2

Kirkerådet ønsket at dokumentet skulle gi tydeligere føringer enn det som kan løftes fram gjennom et "mission statement". For å få en sammenheng med de planer og det planverk som Kirkemøtet vedtar i perioden 2007 – 2011, foreslås det at disse målsettingene synliggjøres gjennom satsingsområder med fire hovedmålsettinger. Et grunnleggende prinsipp i valg av satsingsområder er at disse skal følges opp gjennom strategiplaner vedtatt av Kirkemøtet. Disse planene er overordnede strategiplaner som gir føringer for et helt arbeidsfelt i kirken. Valget av satsingsområder henger derfor tett sammen med de valg som har blitt gjort for å løfte fram ulike felt gjennom handlingsplaner. Et satsingsområde må alltid følges av en slik strategiplan / handlingsplan.

Kirkemøtet vedtar gjennom behandlingen av visjonsdokumentet de satsingsområder som skal gjelde for den neste seksårsperioden. Satsingsområdene er valgt ut fra de signaler Kirkerådet og Kirkemøtet har gitt gjennom vedtak om store reformer med vidtrekkende konsekvenser for seksårsperioden som ligger foran. Trosopplæringsreform og gudstjenestereform vil kreve store ressurser, og "Barn og unge" og "Gudstjenesteliv" foreslås derfor som satsingsområder. Kirkemøtet 2007 vedtok plan for diakoni og Kirkemøtet 2008 arbeider med en bærekraftreform. Begge disse satsingene tilsier et sterkt trykk på diakoni. Kirkemøtet 2005 og 2008 vedtar planer som vedrører kirkemusikk og kultur, mens samisk kirkeliv har vært et satsingsområde for kirken siden Kirkemøtet vedtok at samisk kirkeliv er et satsingsområde for kirken inntil Kirkemøtet gjør annet vedtak. ("Bidra til å verne samisk kultur og styrke samisk kirkeliv (uten tidsavgrensning) - KM 9/93).

Fra hvert av disse feltene vil det hentes ut fire hovedmålsettinger, som ligger (eller vil ligge) i plandokumentene. Denne delen av dokumentet vil derfor endres i takt med at Kirkemøtet gjør vedtak for de ulike satsingsområdene. Hovedmålsettinger fra Plan for diakoni er allerede innarbeidet i dokumentet slik det foreligger, mens hovedmålsettinger i Plan for kirkemusikk vil tilpasses i forhold til vedtak Kirkemøtet gjør. Hovedmålsettingene vil hentes inn i visjonsdokumentet etter hvert som planene vedtas. På denne måten blir det samsvar mellom det planverk Kirkemøtet vedtar, og de målsettinger som ligger i andre del av visjonsdokumentet. Denne delen av visjonsdokumentet vil dermed utvides i takt med de vedtak Kirkemøtet gjør i planer for de ulike virksomhetsområder / satsingsområder, og vil gi et mindre statisk visjonsdokument. Samtidig blir det et samsvar mellom visjonsdokumentet og de strategiplaner Kirkemøtet vedtar innenfor de ulike virksomhetsområder / satsingsområder.

I foreliggende utgave er formuleringer hentet inn fra Plan for diakoni og Plan for kirkemusikk. Formuleringer på feltet kirkemusikk skal opp på årets kirkemøte, og eventuelle endringer i teksten slik den foreligger vil skje i behandlingen av dette dokumentet på Kirkemøtet. Innenfor diakonifeltet er hovedmålsettingene allerede vedtatt. Disse er lagt inn i dokumentet. For de andre feltene (barn og unge, samisk kirkeliv og gudstjenesteliv) – vil de strategiske målsettingene løftes inn i visjonsdokumentet i sammenheng med behandlingen av de aktuelle dokumentene på kirkemøtene i 2009 og 2010.

Enkelte av satsingsområdene er store og omfattende. Det kan kreve mer at satsingsområdet følges opp gjennom flere planer. Dette gjelder for diakoni, der målsettingene følges opp gjennom "Plan for diakoni" (KM 2007) og "Bærekraftreformen" (KM 2008). For satsingsområdet Barn og unge følges feltet opp av planene "Plan for trosopplæring (KM 2009) og "Kirke for 18-30" (KM 2010). Kirkemusikk og kultur synliggjøres i "Kunsten å være kirke – kulturmelding for Den norske kirke" (KM 2005) og i "Plan for kirkemusikk (KM 2008). Alle dokumentene fungerer som ressursdokumenter for menighetene i arbeidet med satsingsområdet.

Perspektivene fra trosopplæring og ung i kirken ivaretas gjennom feltet Barn og unge og vil ytterligere utvikles og utvides gjennom behandlingen av plandokumentene på feltet i 2009 og 2010. Fram til Kirkemøtet 2010 vil det gjennomføres prøveprosjekter i forhold til aldersgruppen 18 - 30, og på bakgrunn av disse prøveprosjektene vil det utarbeides en plan for arbeidet, som vil behandles på Kirkemøtet i 2010.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Kirkemøtets vedtak får konsekvenser for prioriteringer innenfor satsingsområder til tilskudd fra Opplysningsvesenets fond og i prioriteringer som forelegges politiske myndigheter. Vedtaket får også konsekvenser i forhold til oppfølging fra biskoper og proster, samt at visjonsdokumentet gir føringer til arbeid med visjons- og strategidokumentet regionalt og lokalt.